

Uşaq ədəbiyyatı və çağdaş ədəbi proseslər

(əvvəli 13, 14, 16, 17 və 18 may tarixli saylarımızda)

"Pinti" pyesi Ərdəbilin "Fədək" sarayında tamaşaya qoyulub və uğurla nümayiş olunub, balaca tamaşaçıların diqqətini cəkib, tamaşa boyu istər-istəməz fikrində: "Mən "Pinti" deyiləm, mən onun kimi deyiləm!" nidası qopub... Bəs niyə onun adı Pintidir? Sualın cavabı yazarın təsvirlərində aydınlaşır. Pinti səliqəsiz, özündən razı, nizam-intizamsız, heç nəyi öz yerinə qoymayan bir uşaqdır. Bütün əşyalarını, kitab və dəftərlərini otağının döşəməsinə səpib, karandaşlarının uclarını qırıb, disləyərək çeynəyib, ciblərinə hər nə gəldi yığıldığı paltosunu belə, yerə atıb. Sulu boyasının rənglərini bir-birinə qarışdırıb, pozanı çeynəyib, üstünə iynə sancaraq dəlik-deşik edib, dəftərlərini cırıb və vərəqlərindən papaqlar düzəldərək döşəməyə səpələyib, hətta sarı və qırmızı başmaqaları belə taykeş geyinib. Məktəbə gedəndə də çantasını yerdə sürüyə-sürüyə aparır. Bir gecə həmin əşyalar Pintinin yuxusuna girib onu divana cəkirlər. Onlar pintiyə qarşı açıq məhkəmə qurub hakimə şikayət edirlər. Məhkəmənin sonunda Pinti səhvlərini anlayır, utanaraq günahkar olduğunu söyləyir, yanlış hərəkətləri bir daha etməyəcəyinə söz verir və pintiliyə son qoymaq üçün ona fürsət vermələrini istəyir. Yazarın uşaqlara son mesajı da təqdirəlayıqdır:

*Çirkinliklər silinsin,
Təmizləşsin qəlbimiz.
Əl-ələ verib gedək,
Yol yoldaşı olaq biz.*

Uşaq dünyasının da öz həqiqətləri, gerçəkləri var. Qar kimi tərtemiz olan bu dünyada ölümə, pisliyə, xəbisliyə yer yoxdu, həyat eşqi, yaşama sevgi hissləri bulaq tək çağlayır. Uşaqlar həmişə əbədi yaşayacaqlarını düşüncə, ölümü yaxına buraxmırlar. Hətta öz doğmalarının nə vaxtsa öləcəyi, dünyanı və onları tərək edəcəyi düşüncəsi belə, uşaqlar üçün ya-

şamın ən böyük faciəsidir. İncələdiyimiz uşaq ədəbiyyatı örnəklərindən də bu tendensiyanı izlədik. Ona görə də uşaq yazarları diqqətli olmalı, azyaşlıların qarşısında ikiqat məsuliyyət daşmalı, təbii düşüncəli, içdən gələn səmimiyyətlə onlar üçün yeni-yeni əsərlər qələmə almalıdırlar. "Biz uşaqların qarşısında özümüzü cəkməməliyik, biz onlardan daha kötüyük. Onlar bizə çox şeyi öyrədirlər və... sadəcə bir ünsiyyətlə bizə yaxşı təsir edirlər. Aramızda olmaqla ruhumuzu insaniləşdirirlər. Ona görə də onların mələkliyinə, məsumluğuna, hətta ən qüsurlu vərdişinə, məsuliyyətsizliyinə və mütəəssir edən müdafiəsizliyinə hörmət etməliyik..."

Sonda bir məsələni də vurğulamaq istəyirəm. Sırr deyil ki, Güneydə ədəbi dil bu gün də hələ tam olaraq formalaşmayıb. Adətən yazarlar yerli şivələrdə - danışıqları dildə yazıbyaradırlar. Bu hal qaçılmazdır. Ona görə də antolojiyə daxil etdiyimiz əsərlərin dil özəlliklərini mümkün qədər saxlamışıq. Anlaşılmayan şivə sözlərinin, eləcə də hakim dil olan farscadan yazarların dilinə keçən bir sıra ərəb və fars kəlmələrinin də anlamını əmək yazısında verməyə çalışdım. Açıqı, bu əsərləri oxuduqca ana dilində dərslikləri, məktəbi olmayan Güney yazarlarının uşaqların formalaşmasında önəmli təsiri olan uşaq ədəbiyyatına strateji məsələ kimi baxdıqlarını anladım, mövcud zorluqlara baxmayaraq, bu mövzuda ardıcıl yazıb-yaratmaq üçün göstərdikləri əzmkarlıq qarşısında heyrətləndim... Onların yurtdun, ədəbiyyatın fədailəri olduğu göz önündədir... Bir də xatırlatmalıyam ki, bu, ilk təşəbbüsdür. Amacımız böyük vətənin günəyində yaradılan və diqqətdən kənarda qalan zəngin uşaq ədəbiyyatını sistemli şəkildə tanımaq, uşaq ədəbiyyatının canlı mənzərəsinin yaradılması yönündə addım atmaqdır.

Esmira FUAD,
filologiya elmləri doktoru.